

Od doby, kdy jsem jedním dechem před lety přečetla Solženicynovu kultovní knihu „Souostroví Gulag“, jsem se velice začala zajímat o problematiku stalinismu včetně osobnosti a činnosti Josifa Vissarionoviče Stalina. Při vysokoškolském studiu jsem se na oblast sovětských a ruských reálií nadále zaměřila. Rozhodla jsem se proto zpracovat mně blízké a zároveň zajímavé téma i do závěrečné univerzitní práce.

Otázka, kterou se chci ve své diplomové práci pokusit vyřešit, je problematika tajného referátu prvního tajemníka N. S. Chruščova „O kultu osobnosti a jeho následcích“, který byl pronesen na XX. sjezdu KSSS na tajném zasedání 25. února 1956. Analýze bude podroben text referátu s ohledem na kritická pojednání o Stalinově kultu osobnosti a jeho činnost v hromadných represích.

Pozornost bude věnována rovněž událostem předcházejícím sjezdu a pojednání o tom, jak v poststalinském Rusku došlo k destalinizaci a nastolení otázky Stalinova negativního hodnocení. Tyto okolnosti se totiž podílely na formování obsahu tajného referátu.

Prostor bude věnován i situaci následující po zveřejnění Chruščovova referátu. Tyto otázky již přesahují rámec diplomové práce a proto budou jen stručně nastíněny s odkazem na příslušnou literaturu.

Zkoumání se zaměří též na zhodnocení, zda se očekávání spojená s tajným referátem, Stalinovou kritikou a proklamovanými změnami ze strany vedení opravdu naplnila. Ke zvážení bude položena otázka, zda a v jakém rozsahu byly případné úpravy v sovětském systému ve své době reálné.

Na tématu rehabilitací bude možné posoudit, zda došlo k převratným proměnám v přístupu k obětem procesů, jaký typ rehabilitačního procesu probíhal a jak k němu vedení přistupovalo. Problematika rehabilitací je velice složitá a v této práci má sloužit pouze jako doprovodný jev k hlavnímu tématu.

XX. sjezd byl tradičně hodnocen jako přelomový moment, který změnil tvář sovětského režimu. První tajemník N. S. Chruščov byl charakterizován jako politik otevřeně odkrývající problematiku kultu osobnosti J. V. Stalina a zločinů za jeho vlády. Později se v literatuře objevila díla popírající jednoznačně pozitivní Chruščovův vliv a hodnotící XX. sjezd KSSS včetně tajného referátu prvního tajemníka z jiného úhlu pohledu např. u W. Taubmana.¹

Charakteristické pro ústřední téma práce je neustálé zápolení dvou protikladných tendencí, kterými jsou problém kultu osobnosti versus problém systému a jeho podstaty.

Diplomová práce je zasazena do historicko-politického rámce. Z hlediska časového téma začíná změnou situace po Stalinově smrti v roce 1953 a končí po XX. sjezdu komunistické strany Sovětského svazu.

Nedílnou součástí práce je téma rehabilitačního procesu, jehož průběh bude nastíněn v příslušných kapitolách.

Některé skutečnosti v kontextu diskutovaného tématu nebylo možno přesně doložit či zjistit. V tom případě hypotéza či dedukce se pokusila vysvětlit konkrétní události či pohnutky sovětských vůdců.